

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

DIRECTOR : D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR : I. N. CESĂRESCU

ABONAMENTUL

pe an 30 lei; 6 luni 16 lei; 3 luni 8 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Străinătatea : 40 lei pe an, 20 pe 6 luni

A P A R E

de două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCURESCI

6, Splaiul Brâncoveanu Voevod, 6

Vis-à-vis de Palatul Justiției

S U M A R

Explicațiunea titlului preliminar a Codului civil de d. C. Nacu. (Urmare).

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ :

Curtea de apel din București, s. II : I. N. Socolescu cu Ecaterina Hașopolu.

JURISPRUDENȚA STRAINA :

Curtea de casație din Francia (camera reclamațiilor) : Bissuel de St. Victor contra văduvei Bissuel de Vorenne, cu o observațiune de d. D. Alexandresco.

Bibliografii.

EXPLICAȚIUNEA

TITLULUI PRELIMINAR A CODULUI CIVIL

(Urmare) *

S'a arătat oare-care îndoială pentru testamentele făcute în timpul legii vechi, însă al căror autor a încetat din viață în timpul legii noi. Îndoiala vine de acolo că un testament nu'și ia ființă de cât în ziua morții testatorului, deci s'a zis că trebuie să se împlinescă și formele cerute la această epocă. Acest sistem are contra lui particularitatea că pentru acelaș act se cere să fie împlinite și formele cerute la epoca facerii testamentului și acele cerute la epoca morții testatorului.

S'a cerut de unii (Daloz art. 2 n. 282) ca testamentul să aibă dată certă înainte de aplicarea legii noi. Aceasta ar fi a contrazice chiar sistemul, de oare-ce adăogăm ceva la ceea ce cerea legea veche.

14. Forma unui act cerută de lege este în legătură strânsă cu felul de probă. Probele nu sunt de cât niște mijloace create de lege date judecătorului pentru a conchide de la cunoscut la necunoscut. Aceste mijloace sunt obligatorii pentru judecător în înțelesul îndoit că odată prezentată o probă cerută de lege, judecătorul tre-

bue să o admită și că judecătorul nu poate de la sine să creeze alt mijloc de cât cel admis de lege. Aceste puncte fixate ajungem la concluziunea că proba care trebuie admisă este aceea cerută de legea din timpul când s'a petrecut faptul juridic ce este a se proba.

Soluțiunea nu a fost contestată pentru cazul în care legea noă a desființat sau a restrâns un fel de probă admisă de legea veche. Așa nu este contestare că se poate proba cu martorii un fapt petrecut sub legea Caragea, care admitea martorii în tot-dea-una, de și acest fapt după legea noă nu s'ar putea proba cu martorii. Dacă însă legea noă introduce o probă necunoscută de legea veche, unii sunt de părere că această probă poate fi admisă pentru un fapt din legea veche. Și a-nume unii admit jurământul decisoriu chiar pentru un fapt petrecut sub legea veche. Această opiniune se fundează pe o considerațiune greșită. Se zice că proba este un mijloc de a descoperi adevărul. Nimeni nu se poate opune ca adevărul să fie descoperit. Dacă legea noă a creat un nou mijloc în acest scop, justiția nu are să sufere. Se uită însă în această argumentare că mijlocul de a descoperi adevărul nu este lăsat la facultatea judecătorului, ci creat de lege. Legea anunță mai înainte pe cel ce tratează ca, spre a'și proba dreptul său, trebuie să ia anume cutare măsură. Cum zice Planiol (op. c. n. 225 *in fine*) proba este *preconstituită* deja, deși ea nu se utilizează de cât sub legea noă.

Se citează hotăriri judecătorești (Cristescu, nota 11 de sub art. 308) după cari «regulele stabilite de noul codice în privința dovedirii filiațiunii naturali se aplică chiar nascerilor petrecute sub legea veche, când ele nu au fost stabilite sub imperiul acelei legislațiuni. Ast-fel, de și Codul Ca-

* A se vedea *Curierul Judiciar* No. 73 și 74.

ragea permite probarea filiațiunei prin moartori, aceeași dovadă însă nu se poate admite pentru prima oară sub Codul civil actual, fără un început de dovadă scrisă, chiar pentru nașteri petrecute sub legea veche» Eacă cum argumentează Curtea din București. (vezi Dreptul No. 67/84—85): «Având în vedere că faptele vechi, cari nu au fost legalmente constatate, sunt supuse la modurile de probațiune stabilite prin legea noă, care, presupusă a fi mai bună, trebuie aplicată, de câte ori prin aplicarea ei nu se atinge vre-un drept dobândit; că, în materie de filiațiune naturală, acela care nu a usat de înlesnirile ce i-a dat legea veche pentru a stabili filiațiunea sa, numai poate usa de acele înlesniri, mai restrictivă în privința modurilor de probare, le-a desființat, ca putând da loc la cercetări imorale și scandaloase de filiațiune naturală».

Am trecut întregul considerant al Curței pentru a se vedea cum în mod vădit se contravine principiului neretroactivității. Curtea zice că nu se atinge un drept căpătat pentru că nu s'a făcut proba unui fapt înainte de punerea în aplicare a legii noi și confundă existența unui drept cu exercițiul acestui drept, făcând să depindă cea d'întîi de cea de a doua. Dacă atunci pentru a se admite martori spre a se proba un împrumut de sub legea veche și nu se zice că dacă creditorul nu a usat de *înlesnirile legii vechi*, nu mai poate usa de ele sub legea noă *presupusă a fi mai bună*.

De aceea credem că Curtea de casațiune bine a hotărit prin decisiunea sa cu No. 141/83 prin care a casat o decisiune a Curței din Craiova care deduce aceeași soluțiune ca și Curtea din București într'o speță identică că filiațiunea unui copil născut sub legea veche se dovedește după probele admise de acea lege.

Art. 208 legea germană zice între altele: «legile anterioare rămân aplicabile căutării paternității».

Cum am zis forma unui act este cerută în vederea contestării ce s'ar putea ridica asupra existenței lui (1).

Ceea ce zicem de probă în general se aplică și la regulele constituirei probei cari nu trebuiesc confundate cu modul administrării probei. Pentru cele dintîi aplicăm legea timpului faptului ce se probează, pentru cel d'al doilea legea din timpul când se face proba. Așa art. 35 și 36 C. Car. (Partea VI, Cap. II) decid că un martor nu este suficient și că în genere trebuiesc doi martori. Ori de câte ori ar fi să se probeze cu martori un fapt petrecut sub legea Caragea va trebui neapărat cel puțin doi martori.

Din contră de și art. 33 spune că martorii pot fi trimiși să jure în biserică, aceasta nu mai poate avea loc dacă depunerea se face sub legea noă, chiar pentru un fapt de sub legea veche, ci jurământul se va face conform art. 240 C. de Pr. civ.

15. Legile relative la capacitatea persoanelor ating pe ori-cine s'ar afla în situațiunea prevăzută de noua lege. Așa dacă Codul civil cere pentru contractarea căsătoriei o vîrstă mai mare de cât legile vechi, acela care ajunsese la vîrsta în care se putea căsători după legea veche nu poate susține că a căpătat dreptul de a fi nubil și că legea noă nu trebuie să-i ridice acest drept. Legea poate, pentru diferite considerațiuni, să ceară ca pentru unele acte importante, cel ce le face să întrunească oare-cari însușiri. Dacă actul se petrece sub legea care cere aceste însușiri, aceste însușiri neapărat trebuiesc să existe din partea celui ce face actul.

Legea de introducere a Codului civil german pare a da o soluțiune contrarie. Eacă cum se exprimă art. 153 (Sect. IV): «Acela care la epoca punerii în vigoare a Codului civil, nu are 21 de ani împliniți, dar a fost declarat major sau a obținut într'alt fel situațiunea juridică a unui major, este asimilat unui major de la această epocă».

«Art. 168. Restricțiunile dreptului de a dispune existente, la epoca punerii în vigoare a Codului civil rămân în vigoare fără prejudiciul dispozițiilor Codului civil stabilite în favoarea celor de al treilea cari au căpătat drepturi fiind de bună credință».

Tot pentru acest motiv legea care modifică capacitatea se aplică tuturilor aflați în acea categorie. Așa capacitatea minorului, neemancipat sau emancipat, a interzisului, a risipitorului se re-

(1) Contra Aubry et Rau § 30 tex. și n. 66. — Sic. Marcadé art. 2 XI. Demolombe I n. 54. Dalloz ar. 2. n. 358, Drep. No. 7/76.

gulează după legea sub care se face actul juridic. Asemenea și pentru femeea măritată.

Pentru capacitatea de a se face un testament soluțiunea este mai grea, de oare-ce trebuie să se ia în considerare și epoca facerii testamentului și epoca deschiderii succesiunii. Dacă legea din momentul facerii testamentului creia o incapacitate pentru testator, testamentul făcut sub acea lege nu se ratifică prin acea că legea noă ridică această incapacitate, ori cât ar trece de la venirea legii noi până la deschiderea testamentului. Așa între alte incapacități după § 726 C. Calim. risipitorul nu are voie să facă testament cât va fi în curatorie, putând lăsa numai ceva pentru sufletul său în ceasul morții. Această incapacitate numai există sub legea noă. Cel pus sub consiliu judiciar poate face un testament. Testamentul făcut de risipitor sub Codul Calimach, va fi nul, chiar dacă risipitorul ar fi murit sub legea noă. Nu se poate dice că un act făcut la o epocă în care legea declara incapabil pe autor, poate să fie acoperit, pentru că el nu are tărie de cât mai târziu, fiind-că această incapacitate ar fi încetat.

Dacă legea venită între facerea testamentului și între moartea testatorului, ar fi creat o altă incapacitate, necunoscută de legea veche, testamentul făcut de o persoană ast-fel declarată incapabilă ar fi iarăși nul⁽¹⁾.

Legea în testamente creează adesea proibițiuni cari nu sunt propriu zis incapacități; însă care atrag oare-cum libertatea testatorului. Așa art. 857 oprește ca două persoane să și facă testamentul prin un singur act. Mulți au văzut în această dispozițiune o regulă de formă și au decis prin urmare că un ast-fel de testament, făcut sub legea Caragea și deschis sub legea noă rămâne valabil. Nu împărțăm acest fel de vedere. Un testament este prin firea lui un act revocabil. Ori-ce atinge adusă libertății de a revoca sau schimba un testament se poate considera ca o tratare asupra unei succesiuni nedeschise, și prin urmare un act nul. (Contra Dalloz art. 2 n. 283).

Cât pentru ceea ce legile vechi cereau ca să fie cuprinse în testament, și anume: arătarea

eredelui, exeredarea, când era o persoană care fără exeredare trebuia să figureze ca erede, etc. (§ 708 C. Calim. Com. art. 27 și ur. C. Car. IV, III), acestea nemaî fiind cerute de legea noă, după care, prin testament se numesc numai legatari, lipsind acestea nu se poate atinge testamentul deschis sub legea noă, de și făcut sub legea veche.

De altă parte legile vechi permiteau substituțiunile proibite cu totul de legea noă (C. civ. art. 803). Ei bine o dispozițiune testamentară făcută sub legea veche care creia o substituțiune fideicomisară, permisă de acea lege, va fi nulă dacă succesiunea se deschide sub legea noă.

Legea Germană conține următoarele dispozițiuni transitorii:

„Art. 154. Acela care după legile francesă său badesă, a fost emancipat sau scos de sub putere, este asemănat unui major de la punerea în lucrare a C. civil dacă, la această epocă, are opt-spre-zece ani împliniți, și unui minor în cas contrariu».

„Art. 155. Acela care la epoca punerii în vigoare a Codului civil, este interzis pentru boală de minte, este asemănat, de la această epocă, interzisului pentru boală de minte după dispozițiunile Codului civil».

„Art. 156. Acela care, la epoca punerii în vigoare a Codului civil, este interzis pentru risipă, este asemănat de la această epocă, interzisului pentru risipă după dispozițiunile Codului civil».

Tot ast-fel este și pentru acela cărui s'a dat un consiliu pentru risipă, după legile francesă și badesă.

16. Nu trebuie confundată capacitatea persoanelor cu calitatea lor, cum calitatea de român sau străin, de soț legitim, de fiu, etc. O calitate stabilită de legea veche nu se poate atinge prin legea noă. Așa un copil recunoscut (înfiit) sub Codul Calimach (§ 50. 235 și urm.), și păstrează această calitate și în urma Codului civil, de și, după părerea noastră, Codul civil nu admite recunoașterea. De îndată ce în virtutea unei legi cine-va și-a stabilit o pozițiune, numai poate o noă lege să-l atingă.

La această ordine de idei alăturăm soluțiunea că un copil natural, născut sub legea Caragea,

(1) Vezi Savigny. Sisteme Trad. Goenau VI I § 393 Dalloz art. 2. n. 190. 195. 197.

poate să-și caute pe tatăl său, de și, după art. 307 C. civ., căutarea paternității este interzisă. (Demolombe I n. 42. Contra Laurent I n. 190).

Art. 208 al. II legea germană citat mai sus. Alin II: «Se determină după legile anterioare măsura după care copilul natural, venit în lume înainte de punerea în vigoare a Codului civil, are dreptul, rezultând din o cauză particulară special pentru că este conceput în timpul logodnei, la pozițiunea juridică de copil legitim, și măsura după care tatăl și mama unui asemenea copil au dreptul de tată și mamă naturali».

Aceiași dispozițiune în art. 209 pentru copilul legitimat sau adoptat înainte punerii în vigoare a Codului civil.

17. Legile de protecțiune pentru cei incapabili cari trebuiesc aplicate, sunt acelea ale Codului nou. Ast-fel, pentru actele de administrare ale minorilor, neemancipați sau emancipați, ale interzișilor, ale risipitorilor, aflați în această stare sub legile vechi, vom urma conform regulilor puse în noul Cod. Așa chiar pentru tutelele deschise sub legile vechi trebuiesc consiliul de familie, cari să dea opiniunea și autorizarea în cașurile cerute de Codul civil. Aceasta este soluțiunea dată de art. 210—212 legea germană asupra tutelelor, curatelelor, și consiliului judiciar ce existau la epoca punerii în vigoare a Codului civil.

18. În raporturile de familie, legea acordă și impune unele atribuțiuni și unele obligațiuni. Aceste atribuțiuni și obligațiuni puse de C. civ. privesc chiar pe acei între cari erau deja stabilite raporturile de familie. Ast-fel sunt obligațiunile cari nasc între soți prin căsătorie, obligațiunile părinților către copii și vice-versa, obligațiunea alimentară, puterea părintească, cu dreptul de corecțiune și de folosință legală, puterea maritală cu atribuțiunile ei. Aceste dispozițiuni sunt create în interesul organizării familiei, iară nu în acela propriu al celor cari profită. De aceea aplicăm legea noastră fără să ne preocupăm dacă ea atinge pe cine-va.

Pentru această considerațiune refusăm fetei născută sub legea Caragea dreptul de a mai cere tatălui ca s'o înzestreze (art. 12 Partea III C. XVI leg. Car. 186 C. civ.). Dacă însă părintele ar fi încetat din viață sub legea veche și l'ar fi

moștenit fiul, cu excluderea fiicei, aceasta și menține dreptul de a cere să fie înzestrată de fratele său. Aci este o obligațiune născută din un câștig obținut și care este corelativ cu obligațiunea de a înzestra neavând nici un raport cu organizarea familiei. (Vezi articolele legii germane citate la No. 10.

(Va urma)

C. NAGU
Avocat
Profesor universitar

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI, Secția II

Audiența de la 11 Octombrie 1900

Președenția D-lui I. G E R C H E Z, Președinte

Deciziunea civilă No. 157

I. N. Socolescu cu Ecaterina Hagiopolu

Dotă.—Estimația imobilului dotal.—Dacă operă transferarea proprietății asupra soțului.—Autorizarea dată prin act dotal de a vinde imobilul dotal cu clauza ca numai o parte din preț să fie dotală. — Ce trebuie să restituie soțul la desfacerea căsătoriei.

Dotă.—Usufructul legal al soțului.—Îmbunătățiri aduse de soț imobilului dotal.—Mărirea valorii acelui imobil. — Dacă la desfacerea căsătoriei și restituirea zestrei, soțul trebuie să fie despăgubit de acele îmbunătățiri.

1. *Simpla estimație a imobilului dotal nu operă transferarea proprietății în folosul soțului, în lipsă de o clausă expresă. A autorizarea ce femeia dă bărbatului prin foaia de zestre de a vinde imobilul dotal nu constituie un equipolent al clauzei de transferare a proprietății în folosul bărbatului.*

Această autorizare conferă soțului un mandat convențional și irevocabil de a vinde acel imobil, soțul prin experiența sa, fiind mai în măsură de a protege interesele femeii, însă tot soția rămâne proprietară acelui imobil, tot densa vinde prin mandatul său, tot densa este ținută de acțiunea în evicțiune, în rescisiune, etc. Densă dar îi revine prețul integral al acelei vânzări, iar nu soțului său, care n'a devenit proprietar pe nici o parte din acel imobil.

Clausa din actul dotal prin care se declară că în caz de vânzare a imobilului numai o parte din preț va fi dotal și nealienabil nu este o dovadă că imobilul a trecut în proprietatea soțului, nici chiar pentru partea ce trece peste suma fixată din preț a fi dotală, căci nu se poate presupune că soția a înțeles a dărui viitorului său soț ceea ce va trece peste partea din preț destinată a fi dotală, mai ales că presumpțiunile de donațiuni nu mai sunt admise în dreptul modern.

De asemenea împrejurarea că se impunea soțului, prin actul dotal, plata anuităților la credit pentru acel imobil, nu echivalează cu o clausă a transferului de proprietate, și nici nu învederează, pentru că bărbatul ca usufructuar al dotei era dator să plătească acele anuități.

Așa dar, soția rămânând proprietara imobilului constituit dotă în asemenea condițiuni, și prin urmare a prețului obținut prin vânzarea lui, soțul este dator, la desfacerea căsătoriei, să restituie fostei sale

soții prețul integral al vânzării aceluși imobil dotal.

2. Soțul usufructuar al averii dotale, care a făcut îmbunătățiri pentru perpetua utilitate a fondului dotal, este în drept a cere a fi despăgubit până la concurența plus-valutei create aceluși fond, în baza principiului de eternă equitate că nimeni nu se poate înavuți în paguba altuia.

Ast-fel când soțul între alte reparațiuni ce face unei case ce are de zestre, introduce în casă gaz, apă, sistemul tot-la-canal, face grilagiuri, etc., cari lucrări neschimbând destinația imobilului, i-a mărit însă folosința și valoarea, trebuie să fie despăgubit, la desfacerea căsătoriei și restituirea zestreii, de cheltuielile ocazionate cu aceste reparațiuni, putând densusul compensa, până la concurența sumei acestor cheltuieli, din ceea-ce datorește densusul soției sale ca restituire de dotă.

S'au ascultat: d. avocat I. G. Saita, din partea apelantului I. N. Soculescu în susținerea apelului, precum și d. avocat C. Ghiță Ioan, din partea intimatelor Ecaterina Hagiopolu, în combateri.

Curtea,

Având în vedere acțiunea intentată de d-na Ecaterina Hagiopol, contra d-lui I. N. Soculescu și prin care îi reclamă restituirea sumei de 11000 lei proveniți din vânzarea imobilului său dotal, situat în strada Polonă No. 108 bis;

Având în vedere și cererea reconvențională făcută de I. Soculescu în contra fostei sale soții, Ecaterina Hagiopol, prin care îi cere suma de 12000, reprezentând valoarea îmbunătățirilor și reparațiilor radicale ce a făcut acelei case;

Având în vedere desbaterile orale și scrise precum și actele prezentate de părți în instanță;

Având în vedere hotărârea apelată a tribunalului prin care se admite acțiunea d-nei Hagiopol și se respinge cererea reconvențională a d-lui I. Soculescu;

Asupra acțiunii d-nei Ecaterina Hagiopol:

Considerând că d-na Ecaterina Hagiopol în anul 1887 la trecerea sa în căsătorie cu d. Soculescu, prin actul dotal No. 5999/87, îi constituie ca dotă, pe lângă altă avere și casele din str. Polonă No. 108 bis cu facultate pentru soți de a vinde acel imobil, în care caz părțile stipulează clauza că, numai 15000 lei se vor considera ca dotali și inalienabili;

Considerând că soții Soculescu în anul 1890, prin actul autentificat de tribunalul notariat la No. 6831, vând aceste case pe prețul de 30000 lei și cumpărătorul depune la casa de depuneri și consemnațiuni suma de 15000 lei pe numele soției, sumă declarată inalienabilă prin contractul de căsătorie;

Că restul fiind alienabil și prin urmare la dispoziția soțului, usufructuar al dotei, se remite de cumpărător direct d-lui I. Soculescu;

Că din acest rest, d-nu Soculescu a remis deja suma de 4000 lei d-nei Ana Hagiopol, căci odată cu imobilul dotal s'a vândut și un loc al soacri, ce era alături, lucrul acesta rezultă din actul de dotă și răspunsurile la interogator ale d-lui Soculescu;

Considerând că la 1892, desfăcându-se căsătoria soților Soculescu, d-na Ecaterina Hagiopol, la desfacerea

intereselor pecuniare, n'a primit de la soțul său de cât suma de 15000 lei, ce se află la Casa de depuneri și consemnațiuni și împrejurarea că cere acum restul de 11000 lei, după 4 ani de la desfacerea căsătoriei, nu poate constitui pentru dânsa nici o împiedicare la exercitarea acțiunii în restituția dotei, căci este încă în termenul legal în care se poate exercita o acțiune (art. 1890 C. civ.);

Considerând că obiecțiunea făcută de d-nu Soculescu, că nu datorează nimic, pe motivul că el a devenit proprietarul caselor constituite dotă, prin faptul prețuirii și autorizării de a le vinde, trebuie înlăturată ca neînțemeiată;

Considerând că simpla estimațiune a imobilului, nu operă transferul de proprietate în folosul soțului, în lipsă de o clausă expresă (art. 1246 C. civ.);

Considerând că în specie, nu există o asemenea clausă expresă, nici chiar prin equipolență;

Considerând că autorizarea ce femeea dă bărbatului de a vinde imobilul dotal, nu constituie un equipolent al clauzei de transfert al proprietății, în folosul bărbatului;

Că, această clausă, are un înțeles mai simplu și mai natural, adică că prin ea se conferă soțului un mandat convențional și irevocabil de a vinde acel imobil; soțul prin experiența sa fiind mai în măsură de a protege interesele femeii;

Că, în asemenea împrejurare soția, d-na Hagiopol, tot ea rămâne proprietară a aceluși imobil, tot dânsa vinde prin mandatarul său, tot dânsa este ținută de acțiunea în evicțiune în rescisiune, etc... dânsa îi revine dară prețul acelei vânzări, iară nu soțului său, care n'a devenit proprietar pe acel imobil;

Considerând că dovada că așa a înțeles și d-l Soculescu contractul dotal, este că în actul de vânzare face din nou să intervii pe fosta sa soție ca vânzătoare, lucru ce nu ar fi fost posibil, dacă dânsa încetase de a mai fi proprietară a aceluși imobil;

Considerând că clauza din actul dotal prin care se declară, că în caz de vânzare a imobilului numai 15000 lei vor fi dotali și inalienabili, iarăși nu poate servi d-lui Soculescu ca o dovadă că imobilul a trecut în proprietatea sa;

Că, această clausă este relativă numai la condițiunea averii dotale în cas de vânzare; soția n'a voit să îl ia din mâna viitorului său soț orî-ce sumă de bani, și de aceea a stipulat că numai 15000 lei sunt inalienabili, cei l'alți rămân deci la dispoziția soțului;— d-nu Soculescu era arhitect și viitoarea sa soție s'a gândit, că soțul o să aibă poate nevoie în antreprizele sale de o sumă oare care de bani, de aceea n'a voit să imobilizeze întregul preț al vânzării;

Considerând că aceasta este explicația cea mai naturală a acelei clauze, căci nu se poate presupune, că soția a înțeles a dărui viitorului său soț aceea ce va trece peste 15000 lei, mai ales că presupțiunile de donațiuni nu mai sunt admise în dreptul modern;

Că, prețuirea fondului dotal până la 15000 lei a mai putut avea de scop, de a fixa baza asupra căreia fiscalul avea să își exercite drepturile sale de înregistrare;

Că, această apreciere a mai putut avea de scop de a determina întinderea răspunderii bărbatului, în cas când imobilul dotal, s'ar degrada sau distruge prin culpa sa sau neglijența bărbatului ;

Că în nici un cas acea apreciere n'a putut avea de scop de a transfera proprietatea imobilului dotal în folosul bărbatului, căci dacă femeia voia aceasta, putea și trebuia chiar să o facă expres, căci simpla prețuire nu transferă de cât proprietatea mobilelor constituite dotă, nu și a imobilelor ;

Considerând că nici împrejurarea că se impune d-lui Socolescu plata anuităților la Credit nu echivalează cu o clausă a transfertului de proprietate, nici nu o învederează ; — că bărbatul ca usufructuar al dotei era dator să plătească acele anuități ; părțile au stipulat ca soțul să facă avansul datoriei către Credit, rămânând ca în urmă să se socotească cu soția, care este partea contributivă a fie-căruia (art. 549 C. civ.) ;

Considerând că căsătoria putându-se desface după scurtă vreme, după cum este cazul în specie, după 4 ani, nu se poate ca soția să fi voit a conferi, un așa mare avantaj soțului, ca în schimbul plății anuităților, pe o așa scurtă durată, să-i transfere proprietatea aceluși imobil și tot ceea ce va trece peste 15000 lei ;

Considerând că lucrurile stând ast-fel, d-na E. Hagiopol n'a încetat de a rămâne proprietara acelor case prin urmare dănselor îi revine întregul preț provenit din vânzarea lor, și ca atare acțiunea ei contra d-lui Socolescu este fundată și justă ;

Asupra cererii reconvențională a d-lui I. Socolescu :

Considerând că tribunalul spre a constata natura lucrărilor efectuate de d-nu Socolescu asupra imobilului dotal, a ordonat o descindere locală prin martori și expertul Săvulescu ales de ambele părți ;

Că, d-nu expert a prestat jurământul în fața părților citate în regulă ;

Că, descinderea locală asemenea s'a făcut după citarea părților după cum rezultă din procesele-verbale ale d-lui supleant Durma, însărcinat cu aceste lucrări ;

Că, ast-fel, nu se poate face nici o obiecție serioasă în contra lucrării d-lui architect Săvulescu, cu atât mai mult cu cât d-nu expert Săvulescu a trecut în expertiza ce a făcut, toate pretențiunile d-lui Socolescu, adică toate reparațiunile ce pretinde că a făcut la acel imobil, ast-fel că și propunerea făcută de a se asculta alți martori devine inutilă ;

Considerând că din depunerile martorilor și din actul de expertiză rezultă că nu s'au putut face reparațiuni mari la case, căci ele erau construite de curând 4—5 ani, și căsătoria n'a durat de cât 5 ani, ast-fel că acest imobil n'a avut timp ca să se degradeze ;

Că din depunerile martorilor rezultă că s'au făcut reparațiuni mari la tencuiala externă a zidurilor, pentru scoaterea umezelei, la dușumele și o sobă, s'a reconstruit o privată nouă precum și un zid nou, a introdus apă, canal tout a legoût și gaz, a făcut pavagiu, iar expertul vorbește de o nouă marquisă, pe care d-na Hagiopol o contestă ca fiind construită de mama d-sale, asemenea d-nu expert mai constată reparațiuni la uși, ferestre, reconstruirea unei scări, tapet, vopsele, etc ;

Considerând că numai reparațiunea zidului extern,

care era atins de igrasie, este o reparațiune făcută din necesitatea conservării imobilului și prin urmare, cade în sarcina soției, nuda proprietară (arg. art. 546 C. c.) ;

Considerând că din cele alte reparațiuni sunt unele, ca gazul, apa, canalul, grilaje, etc., cari neschimbând destinația lucrului, i-a mărit folosința și valoarea ;

Considerând că soțul a făcut aceste reparații, nu numai în folosul său ci și al menajului, al familiei, în calitate de șef al asociațiunii conjugale și prin urmare este just să fie despăgubit ;

Considerând că dacă un usufructuar ordinar, n'are nici un drept de despăgubire în ceea ce concerne îmbunătățirile făcute imobilului, asupra căruia își exercită folosința, este pentru că în general usufructul durează multă vreme, viața întreagă a usufructuarului, și, prin urmare, el este despăgubit de acele cheltuieli, prin lunga sa folosință ; pe când usufructul bărbatului este supus la mai multe cauze de estincțiune de cât usufructul ordinar, moartea, divorțul, separația de patrimoniu, și, în specie, căsătoria n'a durat de cât 5 ani, și în asemenea condițiuni nu se poate zice că soțul s'a folosit de acele îmbunătățiri ;

Considerând că bărbatul nu se poate asemăna cu un usufructuar ordinar, căci chiar legea îi dă puteri mai întinse (arg. art. 1242 C. c.) ; drepturile și obligațiunile bărbatului sunt mai mari de cât ale usufructuarului ordinar ;

Considerând că bărbatul ca administrator al dotei, este obligat a ameliora imobilul dotal, a planta, a defricha câmpul, a reconstrui în total sau în parte construcțiile defectuoase sau care amenința ruină, pe când un usufructuar ordinar nu are asemenea obligații ;

Considerând că, pe de altă parte, nu se poate presupune că soțul care a făcut acele îmbunătățiri, a înțeles să avengeze pe soție, în mod gratuit, căci nimeni nu este presupus că și risipește averea ; donațiunile nu se presumă ;

Considerând că nu se poate trage un argument din dispozițiunile art. 1243 C. civ., căci de și acest articol trimete la regulile de la usufruct, însă acest articol e pus sub titlul «Condițiunea averii dotale în timpul căsătoriei» și prin urmare regulile de la usufruct trebuie combinate cu regulile administrațiunii averii dotale în timpul căsătoriei, al cărui administrator legal este bărbatul ;

Considerând că bărbatul, fie ca mandatar legal al soției, fie ca gestor de afaceri după alții, are drept de a cere socoteala soției de sumele întrebuințate în folosul imobilului, mai ales că între soți : *res non sunt amarae tractandae* (art. 1547 și 991 C. civ.) ;

Considerând că aceasta a fost tradițiunea constantă a țării (Codul Calimach art. 1638, Codul Caragea art. 31. Pentru zestre și Dreptul roman *de impensis in reb. dotalis facta* liv. III. T. I, l. 7 § 16 și l. 7 § 16 de soluto matrimonio D.) ;

Considerând că această tradiție a fost conservată și de legiuitorul actual prin dispozițiile art. 1912 C. civ., de oare-ce în lege nu se vede nici o dispoziție care să abroge implicit sau explicit aceste tradițiuni ;

Că ast-fel d. Socolescu ca soț a făcut îmbunătățiri pentru *perpetua utilitate a fondului dotal*, este în drept

a cere să fie despăgubit până în concurența plus-valutei create aceluși imobil, în baza principiului de eternă echitate, că nimeni nu se poate înavuși în paguba altuia;

Considerând că Curtea are elemente suficiente de a aprecia acea plus-valută, elemente trase din actul de expertisă, din timpul când acele îmbunătățiri au fost făcute, câtă vreme a trecut și din natura și situația imobilului asupra căruia ele s'au aplicat, și ca atare Curtea le apreciază la suma de 2700 lei, mai ales că în general plus-valuta este inferioară sumelor cheltuite;

Considerând că cele-lalte lucrări făcute de d. Socolescu, de exemplu reparația ușilor, ferestrelor, scărilor, tapisat, vopsit, etc. arătate în actul de expertiză, sunt simple lucrări de întreținere și ca atare sunt în sarcina bărbatului, căci în general ele sunt de mică importanță, făcute din venit și în vederea chiar a folosinței soțului;

Considerând că d. Socolescu, creditor al sumei de 2700 lei pentru impensele făcute asupra imobilului dotal, poate compensa până în concurența acestei sume, cu ceea ce dănsul dărește soției sale ca restituțiune de dotă, căci această dotă era alienabilă, numai 15000 lei erau inalienabil care s'au și depus la Casa de depuneri și consemnații, ceea ce trece peste această sumă era dar alienabil și prin urmare și compensabil (art. 1145 C. civ.).

Considerând că d-na Ecaterina Hagiopol a cerut a i se da interesele sumei ce reclamă de la data desfacerii căsătoriei, conform art. 1278 C. civ.;

Că tribunalul nu i-a acordat această dobândă de cât de la data cererii în judecată;

Că întru cât d-na Ecaterina Hagiopol n'a apelat acea sentință, ea rămâne definitivă față de dânsa în ceea ce concerne acest punct;

Pentru aceste motive, redactate de d. consilier N. Budișteanu, admite în parte apelul, etc.

(ss) I. Cerckez, Al. Dobriceanu, N. Budișteanu.

JURISPRUDENTA STRĂINĂ

CURTEA DE CASAȚIE DIN FRANȚIA

(Camera reclamațiilor)

Audiența de la 4 August 1899

Președenția D-lui T A N O N, Președinte

Bissuel de St. Victor contra văduvei Bissuel de Varenne

Solidaritate.—Dovedirea ei.—Presumpțiune.—Controlul Curței de casație în această privință.

Dacă, în drept, solidaritatea nu se presupune, totuși judecătorii fondului pot, sub controlul Curței de casație, să constate că ea rezultă în mod clar și neapărat din titlul constitutiv al obligației, chiar dacă această obligație n'ar fi calificată solidară (art. 1202 C. civ., 1041 C. rom.).

Astfel, judecătorul poate să se întemeieze pe toate clausele unui act spre a decide că bărbatul care s'a obligat la un loc cu femeia sa cătră un al treilea, este ținut prin acest act a plăti terțiului întreaga sumă promisă.

Formalitatea bunului și aprobat, prescrisă de art. 1326 C. civ. (1180 C. rom.), este aplicabilă obligației de a plăti o rentă, această obligație nefiind un contract sinalagmatic.

Curtea,

Asupra motivului de casare, tras, în ambele sale părți, din violarea art. 1102, 1103, 1134, 1200, 1202 și 1326 C. civ.;—Considerând că dacă, în drept, solidaritatea nu se presupune, totuși aparține judecătorului fondului, sub controlul Curței de casație, de a constata că ea rezultă în mod clar și neapărat din titlul constitutiv al obligației, chiar dacă părțile n'au calificat-o de solidară;—Că ast-fel, decizia atacată a Curței din Lyon (1 Iunie 1895) a putut, întemeindu-se pe toate enunțările cuprinse în actul din 20 Ianuar 1886, și fără a viola textele suscitute de lege, să decidă că de St. Victor obligându-se odată cu soția sa, s'a obligat prin acest act cătră soții de Villeneuve a le plăti totalitatea rentei de 3000 lei, ce le-a fost promisă;

Considerând, în ceea ce privește angajamentul contractat de d-na de St. Victor, că Curtea l'a apreciat așa cum trebuie, când a decis că el nu se referă la un contract sinalagmatic și că, prin urmare, era supus formalității bunului și aprobat prescrisă de art. 1326 C. civ. (1180 C. rom.) pentru obligațiile unilaterale (1); de unde rezultă că anulând susțisul angajament pentru neobservarea acestei prescripțiunii, decizia venită în recurs n'a violat nici acest text, nici cele-lalte articole din Codul civil visat prin recurs; Pentru aceste motive, respinge, etc.

(Din Sirey 1900, 1, p. 219 și Pand. Périod. 1897, 1, p. 422).

Observațiune.—Solidaritatea, fie activă, fie pasivă, fiind o derogare și o excepție de la dreptul comun, adecă la divisibilitatea creanțelor (art. 1060) și a datoriiilor (art. 777, 902, 1060), nu se presupune nici odată (2), ci trebuie să fie sti-

(1) Asupra acestui punct nu mai incapse nici o îndoială, de oare-ce este de principiu că formalitatea prescrisă de art. 1180 C. C. nu se aplică la actele sub semnătură privată care constată o convenție sinalagmatică. Cpr. Cas. fr. D. P. 87. 1. 16. Sirey, 86. 1. 351. D. P. 87. 1. 264. Sirey, 90. 1. 257. Fuzier-Herman, C. civ. annoté, III, art. 1326, No. 1 urm. Marcel Planiol, Tr. élément. de dr. civil (Paris, 1900), II, 1208. Ori, Curtea constată că, în specie, era vorba de o obligație unilaterală; deci, art. 1180 era aplicabil.

(2) Cpr. L. 11, § 2, Dig., 45, 2, De duobus reis și Nov. 99, capit. 1, Pr., ab initio. Aceasta se înțelege numai în materie civilă, căci, în materie comercială, legiuitorul nostru curmând controversa care există, în această privință, în Franța (v. Lyon-Caen et Renault, Dr. comm., III, 38), face excepție la acest principiu, cel puțin în privința debitorilor: «In obligațiunile comerciale, țiece art. 42 din Codul de comerț, codebitorii sunt ținuiți solidaricește, afară de stipulațiune contrară. Aceiași presumpție există și contra fidejuratorului chiar necomerciant, care garantează o obligație comercială. Ea nu se aplică și la necomercianți, pentru operațiuni, care, în cât îi privește, nu sunt fapte de comerț». Cpr. Cas. rom. Dreptul din 1899, No. 48.

Presumpția de solidaritate prevădută în materie comercială fiind *juris tantum*, poate fi resturnată prin dovada contrară. Art. 42 din Codul de comerț prevede, în adevăr, că, în obligațiunile comerciale, codebitorii sunt ținuiți solidaricește, afară de stipulațiunea contrară a părților. Dovada incumbă părții care are interes ca obligația să nu fie solidară. Cpr. Giorgio Giorgi, Teoria delle obbligazioni nel diritto moderno italiano, I, 140, care citează în acest sens o decizie a Curței de casație din Turin, cu data din 28 Decemb. 1878. Ori ce probă este admisă în această privință, conform art. 46 C. com.

pulată *expres* ⁽³⁾, ear nu în termenii solemnii, ceea ce însemnează că ea nu poate să rezulte de cât din convenția părților (art. 969), sau din o dispoziție testamentară.

Cuvântul *stipulat*, care se vede în text, trebuie, în adevăr, luat în sensul larg (*lato sensu*), ear nu *stricto sensu*. Astfel, testatorul putând să pue legatul întreg în sarcina unuia din moștenitori (art. 1061, § ultim), nimic nu l'ar împiedica de a obliga pe fie-care din moștenitori a plăti legatul întreg în mod solidar (Cpr. L. 9, Pr., Dig., 45, 2, *De duobus reis*, etc.), în care caz moștenitorul care va plăti întregul legat va avea recurs contra celor-l'alți, pentru ca fie-care să-și plătească partea sa ⁽⁴⁾.

Am ȳis că solidaritatea trebuie să fie anume prevădută. Părțile neavând însă, în dreptul modern, nevoie de a întrebuița cuvinte sacramentale, solidaritatea va exista de câte ori intenția lor a fost de a o stabili în mod neîndoelnic. Astfel, nu mai încape îndoială că obligația ar fi solidară pentru debitorii, dacă ei s'ar fi obligat a plăti unul pentru altul, unul pentru toți, sau toți pentru unul, după cum se exprimă art. 321 din Proiectul Codul. german ⁽⁵⁾ și art. 1184 din Codul Calimach (891 C. austriac) ⁽⁶⁾: «Dacă mai multe persoane au făgăduit tot acel lucru întreg într'acest chip, în cât unul pentru toți și toți pentru unul anume se îndatorese, atunci fiște care persoană se îndatorește pentru totul».

Obligația ar fi de asemenea solidară, dacă mai mulți debitorii s'au obligat împreună, renunțând la beneficiul de divisiune și de discuțiune, pentru că, prin renunțare la aceste beneficii, sau măcar la unul din ele, fie care din ei s'a constituit debitor principal și, prin urmare, a întregii datorii ⁽⁷⁾.

Renunțarea din partea fidejursorilor nu atrage însă neapărat ideea de solidaritate ⁽⁸⁾.

⁽³⁾ Cpr. Cas. rom. și C. București. *C. Judiciar* din 1896 No. 5 și *Dreptul* No. 60 din 1892. C. Paris, *Pand. Périod.* 97. 2. 63.

⁽⁴⁾ Cpr. Pothier, *Oblig.*, II, 269. Baudry, II, 969. Thiry, III, 19. Acollas, II, p. 339. Laurent, XVII, 276. Marcadé, IV, 603. Demolombe, XXVI, 113, 220. G. Giorgi, *op cit.*, I, 126. T. Huc, VII, 331. Cpr. art. 788 Cod. Calimach (649 C. austriac).

⁽⁵⁾ Acest text, care figura în proiectul extra-parlamentar, n'a mai fost reprodus în noul Cod civil, dispoziția sa înțelegându-se de la sine.

⁽⁶⁾ Cpr. Cas. rom. Bulet. S. I, anul 1878, p. 284 și *Dreptul*, No. 31 din 1879. Baudry, II, 969. Marcadé, IV, 603. Laurent, XVII, 255, 281. Giorgio Giorgi, I, 127. L. Féder, *Corréalité et solidarité* (Théză p. doctorat, Paris, 1877), p. 122, No. 14, și toți autorii.

⁽⁷⁾ Cpr. T. Huc, VII, 309. Laurent, XVII, 281. Demolombe, XXVI, 231. Larombière, *Oblig.*, II, art. 1202, No. 5. *Pand. fr.*, *Oblig.*, I, 242, etc.

⁽⁸⁾ Larombière, *loco supra cit.*

Simpla declarație a unui debitor că el s'a obligat împreună cu alții (*conjointement*) a plăti aceiași sumă unui creditor, nu l'ar constitui, în lipsă de altă clausă, debitor solidar ⁽⁹⁾.

Regula de mai sus, după care solidaritatea nu se presupune, ci trebuie să rezulte din voința părților, nu suferă excepțiune de cât în cazul când ea are loc de drept, în virtutea unui text de lege ⁽¹⁰⁾.

Curtea noastră supremă a decis că dacă există sau nu solidaritate, aceasta e o chestie de fapt care scapă de controlul Casației ⁽¹¹⁾. Curtea supremă din Franca a decis însă, prin decizia mai sus reprodusă, că, dacă în drept, solidaritatea nu se presupune, judecătorii fondului pot să constate, *sub controlul Curței de casație*, că ea rezultă clar și neîndoelnic din titlul constitutiv al obligației, chiar dacă părțile n'ar fi întrebuițat cuvintele *solidar* sau *solidaritate*.

D. Alexandresco

⁽⁹⁾ Larombière, *loco cit.* Laurent, XVII, 281. Demolombe, XXVI, 223. Aubry et Rau, IV, § 298 ter, p. 22, nota 12. *Contră.* Toullier-Duvergier, III, partea II, 721. Și decizia care nu pronunță o condamnare solidară, ci se mulțamește pur și simplu a condamna mai multe persoane a plăti o datorie *toți împreună*, nu implică solidaritatea, ci o datorie conjunctă. *Cas. fr. Pand. Périod.* 1887. 1. 339.

⁽¹⁰⁾ Cpr. Trib. Roman. *Dreptul* No. 32 din 1897. Casurile de solidaritate legală (pasivă) sunt prevădute de art. 347, 348, 918, 1003, 1551, 1571 C. civ., etc. Cele mai numeroase casuri de solidaritate legală sunt însă prevădute de Codul de comerț. (Veđi art. 42, 98, 106, 127, 149, 194, 203, 277, 301, § ultim, 339, 389, 393, 394, 674, etc. C. com.).

⁽¹¹⁾ *Cas. rom. Bulet. S. I*, anul 1880, p. 30 și *Bulet. anul 1891*, p. 153.

BIBLIOGRAFII

A eșit de sub tipar și se găsește la autor și la librăria universală Leon Alcalay.

TOMUL AL VI-lea (PARTEA II)

DIN

DREPTUL CIVIL ROMÂN

DE

DIMITRIE ALEXANDRESCO

Consilier la Inalta Curte de casație și justiție

CUPRINZIND

Explicarea art. 1092—1157

PREȚUL 10 LEI

A apărut

ROLUL PROCURORULUI

în

Expertisele Medico-Legale

de

D. STELIAN POPESCU

Se află de vnzare la librăria Alcalay

Prețul 1.50